LV

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2006. gada 14. novembris)

pēc Latvijas Bankas lūguma
par Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmas noteikumu projektu

(CON/2006/52)

Ievads un juridiskais pamats

Eiropas Centrālā banka (ECB) 2006. gada 28. septembrī saņēma Latvijas Bankas lūgumu sniegt atzinumu par Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmas noteikumu projektu (tālāk tekstā – „noteikumu projekts").

ECB kompetence sniegt atzinumu pamatojas uz Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmuma 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem[1] 2. panta 1. punkta trešo un piekto ievilkumu, jo noteikumu projekts attiecas uz valsts centrālo banku un maksājumu un norēķinu sistēmām. ECB Padome šo atzinumu ir pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas Reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

1. Noteikumu projekta mērķis

Atbilstoši Latvijas Bankas skaidrojumam noteikumu projekta galvenais mērķis ir optimizēt Latvijas Bankas vērtspapīru norēķinu sistēmas (tālāk tekstā – „VNS") darbību. Noteikumu projekts aizstās pašlaik spēkā esošos VNS noteikumus. ECB saprot, ka noteikumu projekts stāsies spēkā reizē ar Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu izmantošanas noteikumiem, jo noteikumu projekts galvenokārt attiecas uz vērtspapīru darījumu norēķiniem VNS Latvijas Bankas monetārās politikas un dienas kredīta operāciju mērķiem.

2. Vispārīgi apsvērumi

2.1. ECB atzīmē, ka, ieviešot Latvijā euro un izvēloties VNS par vērtspapīru norēķinu pakalpojumu sniedzēju centrālās bankas kredītoperācijās, būs jāizvērtē VNS atbilstība "Eurosistēmas standartiem ES vērtspapīru norēķinu sistēmu izmantošanai ECBS kredītoperācijās"[2]. Tādēļ šis atzinums neierobežo VNS atbilstības iepriekš minētajiem standartiem novērtējumu, ko ECB sniegs nākotnē.

---

1 OV L 189, 3.7.1998., 42. lpp.

2 Šie standarti ir pieejami ECB mājas lapā www.ecb.int.

2.2. ECB sagaida, ka Latvijas Banka nodrošinās VNS atbilstību Latvijas likumam par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās (tālāk tekstā – „Norēķinu galīguma likums").

3. Īpaši komentāri

3.1. Saskaņā ar Eiropas Centrālajai bankai iesniegto paskaidrojuma rakstu VNS galvenais uzdevums ir vērtspapīru norēķini Latvijas Bankas monetārās politikas un dienas kredīta operāciju mērķiem. Lai gan to var secināt no noteikumu projekta 2.7. punkta, noteikumu projekta skaidrību un pārskatāmību varētu veicināt, šo galveno uzdevumu norādot jau normā, kas definē VNS (1.1. punktā), jo īpaši, ņemot vērā arī Latvijas Centrālā depozitārija (LCD) pārvaldītas vērtspapīru norēķinu sistēmas pastāvēšanu.

3.2. Saskaņā ar noteikumu projekta 1.2. punktu VNS dalībnieks tiek definēts kā banka, Finanšu un kapitāla tirgus komisija (tālāk tekstā – „Komisija") un Latvijas Banka. Turklāt noteikumu projekta 1.3. punkts banku definē kā Latvijas Republikā reģistrētu banku vai ārvalstu bankas filiāli, kā arī citas dalībvalsts banku un citas dalībvalsts bankas filiāli, kurai ir tiesības sniegt finanšu pakalpojumus Latvijas Republikā un kurai Latvijas Bankā ir naudas konts norēķiniem latos. Tas atbilst Kredītiestāžu likuma 3. pantam, kas nosaka, ka Latvijā kredītiestādes darbību var veikt Latvijas Republikā reģistrētas kredītiestādes, ārvalstu kredītiestāžu filiāles, citā dalībvalstī reģistrētas kredītiestādes vai citā dalībvalstī reģistrētu kredītiestāžu filiāles. Tomēr Norēķinu galīguma likuma 1. pants nosaka, ka tiesības piedalīties sistēmā ir Latvijas Republikā vai kādā Eiropas Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonā reģistrētai kredītiestādei, kā arī komercsabiedrībai, kuras galvenā mītne atrodas ārpus Eiropas Ekonomikas zonas un kuras uzdevumi atbilst Latvijas Republikas, Eiropas Savienības un Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstu kredītiestāžu uzdevumiem. ECB atzīmē, ka saskaņā ar Norēķinu galīguma likumu norēķinu sistēmā var piedalīties vienīgi 1. panta 2. punktā minētās iestādes. ECB tāpat atzīmē, ka, lai gan ārvalstu bankas filiālei Latvijā nav juridiskas personas statusa, virkne Kredītiestāžu likuma kredītiestāžu maksātnespēju regulējošo normu saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 6. pantu attiecas arī uz ārvalstu banku filiālēm. Tā kā Norēķinu galīguma likuma 1. panta 2. punktā uz ārvalstu banku filiālēm nav tiešas norādes un ņemot vērā atšķirības maksātnespējas procedūrās, ko piemēro, attiecīgi, ārvalstu banku filiālēm un Latvijā reģistrētām kredītiestādēm, ECB iesaka Latvijas Bankai izvērtēt, vai ārvalstu banku filiāles ietvertas Norēķinu galīguma likuma piemērošanas jomā. Ja tās nav ietvertas likuma piemērošanas jomā, ārvalstu banku filiāles jāizslēdz no noteikumu projekta 1.3. punkta.

3.3. Noteikumu projekta 2.5. punkts paredz trīs dažāda veida kontus: 1) bankas vērtspapīru kontu, kurā Latvijas Banka grāmato vērtspapīrus, ko banka izmanto kā nodrošinājumu darījumos ar Latvijas Banku, 2) Komisijas vērtspapīru kontu, kurā Latvijas Banka grāmato no LCD pārvestos Komisijas pārvaldītos fonda vērtspapīrus un 3) Latvijas Bankas vērtspapīru kontu, kurā Latvijas Banka grāmato tās pašas turētos vērtspapīrus. Tomēr Latvijas Bankas monetārās politikas instrumentu

izmantošanas noteikumu projekts atsaucas arī uz ķīlas kontu, kas definēts kā saskaņā ar noteikumu projektu bankai atvērts vērtspapīru konts VNS, kurā uzskaitīti darījumu nodrošināšanai ieķīlātie vērtspapīri. ECB saprot, ka citi Latvijas Bankas noteikumi nosaka, ka visi bankas vērtspapīru kontā iegrāmatoti vērtspapīri tiek uzskaitīti kā nodrošinājums monetārās politikas operācijām. Tomēr ECB aicina Latvijas Banku apsvērt iespēju to precizēt arī šajā noteikumu projektā. ECB tāpat atzīmē, ka Norēķinu galīguma likuma 17. panta 9. punkts prasa sistēmas noteikumos iekļaut nodrošinājuma sniegšanas un pārvaldīšanas procedūru.

3.4. Jāprecizē noteikumu projekta 2.13. punkta formulējums attiecībā uz to, kā Latvijas Banka akceptē un ievada VNS vērtspapīru pārvedumus. Tas nosaka, ka i) „Latvijas Banka veic vērtspapīru pārvedumus vērtspapīru pārveduma rīkojumu pieņemšanas secībā", ii) „pēc katra vērtspapīru pārveduma rīkojuma pieņemšanas un pārbaudes Latvijas Banka to akceptē, veicot attiecīgo vērtspapīru pārvedumu" un iii) „vērtspapīru pārveduma rīkojums ir ievadīts VNS ar tā akcepta brīdi, t.i., ar brīdi, kad Latvijas Banka debetē nosūtītāja vērtspapīru kontu". Pārveduma rīkojumu pieņemšanas un akcepta jēdzienus nepieciešams precizēt. ECB saprot, ka šī noteikumu projekta norma pašlaik tiek apsvērta un ka Latvijas Banka plāno to precizēt, nosakot, ka vērtspapīru rezervēšana attiecīgajā vērtspapīru kontā atbilst brīdim, kad pārveduma rīkojums ievadīts VNS.

3.5. ECB atzīmē, ka noteikumu projekta 2.1. punkts nosaka, ka VNS darbojas saskaņā ar Latvijas normatīvajiem aktiem. ECB tāpat atzīmē, ka Norēķinu galīguma likuma 15. pants nosaka, ka pēc maksātnespējas procedūras sākšanas pret dalībnieku tā tiesības un saistības, kas radušās, piedaloties sistēmā, tiek noteiktas atbilstoši tās valsts likumiem, saskaņā ar kuriem darbojas attiecīgā sistēma. Lai gan Norēķinu galīguma likuma 15. pants saistībā ar noteikumu projekta 2.1. punktu principā varētu nodrošināt to, ka visas tiesības un pienākumi, kas izriet no dalības VNS vai saistībā ar to, nosakāmi saskaņā ar Latvijas likumiem arī gadījumā, ja pret dalībnieku sākta maksātnespējas procedūra, pārskatāmības un juridiskās noteiktības interesēs un ņemot vērā, ka Norēķinu galīguma direktīvas[3] 8. pants (kuru ievieš Norēķinu galīguma likuma 15. pants) ir viens no tās būtiskākajiem pantiem, ECB iesaka arī noteikumu projektā precizēt, ka visas tiesības un pienākumus, kas izriet no dalības VNS, nosaka saskaņā ar Latvijas likumiem gadījumā, ja pret dalībnieku sākta maksātnespējas procedūra. Turklāt, ņemot vērā iepriekš minēto pārskatāmību un juridisko noteiktību, ECB iesaka precizēt arī 1. pielikuma 10. līdz 12. punktu, kuri to pašreizējā redakcijā šķiet nosaka vienīgi strīdu izšķiršanai piemērojamo likumu (*lex fori*), nenosakot materiālās tiesību normas, ko piemēro no pušu līgumtiesiskajām attiecībām izrietošajām tiesībām un pienākumiem (*lex contractus*).

3.6. Latvijai ieviešot euro un izvēloties VNS par vērtspapīru norēķinu pakalpojumu sniedzēju centrālās bankas kredītoperācijās, VNS darbības laikam būs jāatbilst TARGET sistēmas pēcteces darbības noteikumos paredzētajām darbadienām un darba laikiem. ECB saprot, ka Latvijas Banka plāno

3 Eiropas Parlamenta un Padomes 1998. gada 19. maija Direktīvā 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās (OV L 166, 11.6.1998., 45. lpp.).

savlaicīgi pieņemt šādus grozījumus šajā noteikumu projektā, nodrošinot atbilstību minētajiem TARGET sistēmas pēcteces darbības noteikumiem

3.7. Attiecībā uz VNS darbību tehnisku problēmu vai citos ārkārtas apstākļos, ir jāpastāv nozīmīgāko funkciju ārkārtas procedūrām, kuras piemērojamas gadījumos, ja pilnībā pārtraukta telekomunikāciju tīklu darbība. Darbības nepārtrauktības noteikumiem jāparedz arī otra datu apstrādes vieta, kas nevar būt atkarīga no tiem pašiem nozīmīgākajiem infrastruktūras komponentiem, piemēram, telekomunikācijām un elektroenerģijas, kurus izmanto galvenā datu apstrādes vieta. Šajā sakarā ECB ir informēta par to, ka, lai gan šādi noteikumi un procedūras nav iekļauti noteikumu projektā, kas ECB iesniegts šīs konsultācijas ietvaros, Latvijas Banka ir pieņēmusi vajadzīgos noteikumus un procedūras, kas nodrošina Latvijas Bankas maksājumu un norēķinu sistēmu darbības nepārtrauktību, tostarp otru datu apstrādes vietu.

Šo atzinumu publicēs ECB interneta lapā.

Frankfurtē pie Mainas 2006. gada 14. novembrī

[parakstīts]

ECB priekšsēdētājs

Jean-Claude TRICHET